

державних службовців : Указ Президента України : від 20.09.2007 р. № 900/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/900/2007>.

15. Продаєвич О. С. Умови проходження державної служби: дис. ... канд. юрид. наук / Продаєвич О. С. – Одеса, 2008. – С. 238.

16. Про державну службу : Закон України : від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

17. Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх

виконавчих органів, органів прокуратури, судів та інших органів : Постанова Кабінету Міністрів України : від 13.12.1999 р. № 2288 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2288-99-%D0%BF>.

18. Про затвердження Порядку видачі грошової винагороди державним службовцям за сумлінну безперервну працю в органах державної влади, зразкове виконання трудових обов'язків: Постанова Кабінету Міністрів України : від 24.02.2003 р. № 212 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/212-2003-%D0%BF>.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2012 р.

УДК 351.82

С. П. Даніш,
здобувач, Національний університет
ДПС України

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО КОНКУРЕНТНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Досліджено питання правового забезпечення конкурентної політики, спрямованої на створення конкурентного середовища, підвищення конкурентоспроможності товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках. Визначено проблеми та особливості адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права Європейського Союзу. Висунуто ідею про необхідність формування ефективного механізму виконання правил конкуренції, який ґрунтуватиметься на юридичних нормах конкурентного права і водночас буде відособлений від політичного втручання.

Исследован вопрос правового обеспечения конкурентной политики, направленной на создание конкурентной среды, повышение конкурентоспособности производителя на внешних и внутренних рынках. Определены проблемы и особенности адаптации антимонопольного законодательства Украины к конкурентному праву Европейского Союза. Предложена идея о необходимости формирования эффективного механизма исполнения правил конкуренции, который будет основан на юридических нормах конкурентного права и в то же время будет обособлен от политического вмешательства.

The question of legal support of the competition policy directed on creation of the competitive environment, increase of competitiveness of the producer in foreign and domestic markets is investigated. Problems and features of adaptation of the antitrust law of Ukraine to the competitive right of the European Union are defined. The idea of need of formation of the effective mechanism of execution of rules of the competition which will be based on legal norms of the competitive right is offered and will be at the same time isolated from political intervention.

Ключові слова: конкурентна політика, конкурентне право, правова регламентація, адаптація законодавства.

Глобалізаційні та інтеграційні процеси світової економіки посилюють взаємозалежність країн світу та зумовлюють поступову інтеграцію ринків. Стрімкі економічні зрушення вимагають адаптації економічної політики до мінливості сучасних умов. Ключову роль у пристосуванні до нового економічного середовища відіграє конкурентна політика, яка є необхідним інструментом досягнення оптимального розподілу обмежених ресурсів, прискорення науково-технічного прогресу та забезпечення конкурентоспроможності галузей економіки, окремих виробництв і товарів.

Інтеграція України за умови виконання вимог Європейського Союзу ставить перед нашою державою комплексне завдання здійснення глибоких економічних реформ, створення реально діючої ринкової економіки, що насамперед передбачає відродження вітчизняного виробника та випуск конкурентоспроможної на світових ринках продукції.

Розв'язання цього завдання прямо залежить від розробки чітко визначеної конкурентної політики, спрямованої на створення конкурентного середовища, захист законних інтересів підприємців і споживачів, підвищення конкурентоспроможності товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Окрім аспекти конкурентного права розкрили у своїх наукових працях такі вітчизняні вчені, як М. Я. Бараш, М. О. Баймуратов, М. В. Буроменський, О. О. Бакалінська, В. О. Василенко, О. Ф. Висоцький, А. З. Георгіца, М. М. Гнатівський, В. Н. Денисов, А. І. Дмитрієв, Л. І. Дідківська, В. І. Євінгов, Ю. В. Журик, А. І. Медведєв, О. О. Мережко, В. І. Муравйов, В. Ф. Опришко, Р. А. Петров, К. В. Смирнова, Л. Д. Тимченко та ін. Результати їхніх досліджень дають змогу отримати більш чітке уявлення про особливості світових економічних процесів і місце в них правового ре-

гулювання європейської економічної інтеграції та конкурентних відносин зокрема.

Мета статті полягає в комплексному вивченні проблем та особливостей адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права Європейського Союзу.

Політика формування конкурентного середовища визначається потребою в аналізі чинних у державі правових норм на відповідність стандартам у сфері конкуренції. У зв'язку з цим комплексна теоретична розробка та обґрунтування шляхів інтеграції України до ЄС у галузі конкурентної політики є першочерговим завданням реформування української економіки.

Залежно від правових норм, що лежать в основі законодавства про недобросовісну конкуренцію, як складової конкурентного права, світове співтовариство може бути умовно розділене на три групи країн [1, с. 34]: 1) країни, у яких існує спеціальне законодавство про недобросовісну конкуренцію; 2) країни, у яких припинення недобросовісної конкуренції забезпечується загальними нормами права; 3) країни, у яких законодавство про недобросовісну конкуренцію містить як норми загального права, так і спеціальні норми.

Характерним представником першої групи є Німеччина. У цій країні Закон проти недобросовісної конкуренції був прийнятий 7 липня 1909 року. Він став фундаментом правової охорони від недобросовісної конкуренції і на сьогодні діє у ФРН з подальшими змінами, останні з яких були внесені законами від 15 травня і 25 липня 1986 року. Мета Закону проти недобросовісної конкуренції – забезпечення чесних прийомів здійснення конкурентної боротьби.

До другої групи входить Італія. У цій країні правова регламентація недобросовісної конкуренції зосереджена в основному в Італійському цивільному кодексі (статті 2598–2601 ІЦК), згідно з яким правопорушником вважається кожен, хто прямо чи опосередковано використовує будь-який засіб, не сумісний з принципами професійної етики і здатний завдати шкоди іншій особі.

Швейцарію можна віднести до третьої групи країн. У цій країні існує чітка і достатньо ефективно працююча система нормативних актів, яка становить підґрунтя правового режиму добросовісної конкуренції.

Основним у цій системі є Федеральний закон «Про недобросовісну конкуренцію» від 19 грудня 1986 року, що замінив однойменний Закон від 30 вересня 1943 року і значно розширив сферу правового регулювання відносин конкуренції в їх динаміці. Гарантія існування конкуренції в комерційних відносинах досягається дією Федерального закону «Про картелі і подібні організації» від 20 грудня 1985 року [2, с. 27]. Крім того, охорона конкуруючих суб'єктів від недобросовісних методів здійснення конкуренції може відбуватися шляхом застосування різних правових норм.

У країнах пострадянського простору питання, пов'язані із захистом від недобросовісної конкуренції, спеціально розкриті в законодавстві лише 8 дер-

жав – членів СНД. Так, в Азербайджані, Казахстані ухвалені спеціальні закони захисту від недобросовісної конкуренції. Такі закони існують поряд із законами, які регламентують питання розвитку, підтримки конкуренції та обмеження монополістичної діяльності. У Росії, Грузії, Киргизстані, Молдові, Узбекистані та Росії норми, що стосуються захисту від недобросовісної конкуренції, відображені в антимонопольних законах [3, с.117–123].

В Україні з січня 1997 року запроваджено спеціальний правовий акт – Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у якому недобросовісна конкуренція розглядається як будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим звичаям у підприємницькій діяльності [4]. Добросовісна конкуренція гарантується цим Законом, що визначає рамки діяльності, у межах яких підприємці можуть боротися за клієнтів та змагатися між собою. Захист правомірної конкуренції залишається в інтересах суспільства, тому що недобросовісна конкуренція ставить під загрозу успіх ринкових перетворень. Законодавець конкретизував у зазначеному Законі три групи відносин, які стосуються ділової практики та актів недобросовісної конкуренції, зокрема: 1) неправомірне використання ділової репутації підприємця; 2) створення перешкод підприємцям у процесі конкуренції; 3) неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці [5, с. 56–60].

Цей Закон був доволі актуальним та прогресивним і позитивно вплинув на формування ринкових відносин. Проте за час, що минув, були внесені зміни до цілого ряду законодавчих актів, що регулюють конкурентні відносини та правовідносини суб'єктів права, відбулися структурні зміни у підприємницькій діяльності, виявилася неадекватність окремих норм Закону.

Усе це потребує внесення відповідних коректив і до чинного законодавства про захист від недобросовісної конкуренції. Необхідні зміни і у сфері застосування Закону: уточнення відносин суб'єктів, які підпадають під недобросовісну конкуренцію, особливо стосовно дискримінації покупця, підкупу, поширення інформації, що вводить в оману, комерційної таємниці. Необхідно також усунути невідповідність процесуальних норм цього Закону із законами України «Про захист економічної конкуренції» та «Про Антимонопольний комітет України» у питаннях притягнення до відповідальності (штрафи, строки давності), забезпечення виконання рішень тощо.

Економіко-правове підґрунтя правил захисту від недобросовісної конкуренції надзвичайно важливе для такої країни, як Україна. Умовами успішного здійснення конкурентної політики є регулювання прав на приватну власність, дієве застосування права, яке регулює діяльність акціонерних товариств, правил щодо банкрутства і ліквідації компаній та інше.

Україна має детально розроблене законодавство про конкуренцію, застосування якого забезпечується органом, який має добру репутацію. Антимоно-

польний комітет України (далі – АМКУ) наділений широкими повноваженнями для правозастосування та захисту конкуренції, а також має широку юрисдикцію, охоплюючи практично всіх суб'єктів господарювання, що працюють в Україні, та всі органи виконавчої влади. Таким чином, ця установа посідає позицію, яка дозволяє їй ефективно забезпечувати досягнення цілей конкурентної політики і заслуговує на позитивну оцінку за її досягнення в реалізації цього потенціалу [6, с.1–8].

Сильними сторонами АМКУ є його добросовісне та відповідальне ведення діяльності, постійне та сміливе намагання розширити сферу своєї діяльності, а також його традиційний статус незалежного органу, діяльність якого захищена від втручання інших державних органів. Комітет вважається добре керованим та вільним від корупції органом. Хоча не всі погоджуються з діями АМКУ, існує спільна думка, що Комітет добросовісно намагається служити цілям конкурентного законодавства [7].

Слабкі сторони конкурентної системи України частково пояснюються недоліками у певних аспектах системи державного управління України. Репутація АМКУ як одного з найкращих державних органів України призвела до того, що у програмі його діяльності з'явилися обов'язки, яких він раніше не мав, зокрема адміністрування деяких функцій системи державних закупівель [8]. У цілому з АМКУ можна було б зняти значну частину навантаження, якби суди ефективно розглядали спори між суб'єктами господарювання щодо методів недобросовісної конкуренції; якби у процесі приватизації приділялося більше уваги створенню багатьох суб'єктів господарювання і конкуренції між ними; якби регуляторні органи більш прискіпливо контролювали монополістів; та, нарешті, якби ринкові системи, що впливають на вхід на ринок, вихід з нього та інвестування, працювали більш ефективно.

АМКУ також змушений мати справу з деякими чинними законами та нормативно-правовими актами (такими, наприклад, як Господарський кодекс України), що конфліктують з конкурентним законодавством, та з неспроможністю ухвалити певні закони (такі, що забезпечили б механізми контролю за державною допомогою), які повинні бути прийняті, якщо Україна бажає дотримуватися міжнародних норм, що застосовуються до систем конкурентної політики. Певні труднощі пов'язані з обвинувачами, які не знайомі з особливостями розслідування антиконкурентних дій, а також суддями, які виховані у традиціях цивільного права і не завжди готові сприймати економічну динаміку справ, які вони розглядають.

Інші суттєві труднощі пов'язані з недосконалістю законодавчого визначення повноважень та правил діяльності АМКУ. Комітет не має повноцінного законодавчого забезпечення для розслідування

картелів і повинен зміцнювати співробітництво з іншими правоохоронними органами. Вимоги до подання заяв про концентрацію, що містяться у конкурентному законодавстві України, значною мірою суперечать прийнятим міжнародним стандартам. Незважаючи на те, що Антимонопольний комітет є одним з найбільш прозорих органів державної влади в Україні, він міг би більш повно та чітко формулювати свої рішення та політику, щоб зробити їх більш зрозумілими для приватного сектору.

Реформування чинного конкурентного законодавства України має здійснюватися на загальних принципах наближення до законодавства ЄС, а саме: прозорості та колегіальності прийняття рішень; аналітичному обґрунтуванні запропонованих змін; верховенстві норм міжнародного права; урахуванні сучасного стану національної економіки; динамічності та гнучкості механізму адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Потрібно не тільки прийняти необхідні закони та нормативні акти, створити відповідні організаційні структури, але й сформулювати ефективний механізм виконання правил конкуренції, що ґрунтуватиметься на юридичних нормах конкурентного права і, водночас, буде відособленим від політичного втручання.

Список використаної літератури

1. Право Європейського Союзу. Особлива частина : навчальний посібник / [за заг. ред. М. Р. Аракеяна, О. К. Вишнякова]. – К. : Істина, 2010. – 528 с.
2. Смирнова К. В. Антимонопольне право Європейського союзу : навчальний посібник / К. В. Смирнова. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2011. – 186 с.
3. Дідівська Л. І. Захист конкуренції в Європейському Союзі та сучасні новації / Л. І. Дідівська // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 9 (51). – С. 117–123.
4. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
5. Бараш М. Я. Право ЄС і національне право / М. Я. Бараш // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2002. – № 1. – С. 56–60.
6. Лук'янець В. С. Шляхи адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права ЄС / В. С. Лук'янець // Часопис Академії адвокатури України. – № 13(4). – 2011. – С. 1–8.
7. Про Антимонопольний комітет України : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50. – С. 134.
8. Конкурентне право та політика в Україні : огляд ОЕСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amc/doccatalog/document?id=158189>.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2012 р.